

SEPEDI LELEME LA GAE: LEPHEPHE II
SEPEDI HOME LANGUAGE: PAPER II

Nako: diiri tše 3

100 meputso

HLOKOMELA

1. Lephephe le le na le matlakala a 7. Kgonthišiša gore matlakala a feletše.
 2. Araba dipotšišo ka moka, gomme o šomiše mareo a maleba a Sepedi.
 3. O tla lahlegelwa ke meputso ka mopeleto wo o fošagetšego.
 4. Ngwala ka bothakga.
-

KAROLO YA A DINGWALO**SERUDU, M. S. 1991 – A MO SWINA NGWANANA' THAKANA****POTŠIŠO YA 1**

Araba potšišo **YE TELELE** goba **YA SETSOPOLWA**. Ge o kgethile potšišo ye telele go 1.1, o gapeletšega go araba potšišo ya setsopolwa go 1.2.

- 1.1 (a) Sekaseka **tikologo** ya tiragatšo ye ka mokgwa wo o kgodišago.

Kabo ya meputso

Teori: (2)

Dintlha: (13)

(15)

GOBA

- (b) Bala setsopolwa se se latelago ka tsinkelo gore o kgone go araba dipotšišo.

SETSOPOLWA SA A

Lekope:	<i>(O tlaa pelo):</i> Ba di tšea kae ditšiebadimo tšeo?
Thomo:	Nna ke di hwetša ka lapeng. Mo di tšwago gona nka se tsebe. <i>(O homola gannyane.)</i> Anke o mphetiše mokhwi, mogolle. Na ke therešo gore o tsošitše lešaetšana ka ga Seripa?
Lekope:	<i>(Ka go selekega)</i> Na o nyaka go reng bjale, Thomo?
Thomo:	O nkwele, se ikgakantšhe. Taba ye ke ye kgolo.
Lekope:	Ge nkare go bjalo o tla ntirang?
Thomo:	Aowa, hle Malope, ga re ntweng mokhwi. Re bana ba motho, a re se lwešwe ke lefeela.
Lekope:	O rerešitše. Bjale mpotše. Na go na le molato ge monna a ipoeletša? Segageno se reng?
Thomo:	Sona se re monna ga a horišwe ke mogopo o teyana!
Lekope:	Iše Morena! Ntlogele ge, ke phethile la bomakgolokhukhu.
Thomo:	O leka go tšeiša taba ye kgolo ye phefo, mogolle. O reng wa re o phetha segageno, wa hloka le go ntoma tsebe? O tšo kgopelelwa ke bomang lešaetšana leo?
Lekope:	Ke go lome tsebe gore o tle o dire eng?
Thomo:	Matladi a Mošate! O sa mphotlela ga o mphetole. O reng o phetha la mogologolo ka go šielā? Ge o tsoma mogopo wa bobedi, o reng o pšhatla wa kgale?
Lekope:	Na o thomile neng go ba ramelao, moisana tena?
Thomo:	Ga ke yena.

[Letl. 43]

- (i) Setsopolwa se se na le khuetšo ya tikologo ya segologolo. Fahlela. (2)
- (ii) Poledišano ye e tšweletša Lekope e le motho wa mohuta mang? Fahlela. (2)

- (iii) Ke tema efe e kgathwago ke poledišano tiragatšong? Neela dintlha TŠE THARO. (3)
- (iv) Maikutlo ao a tšweletšwago ke Lekope poledišanong ye ke afe? Fahlela. (2)
- (v) Na Lekope ke mohlala wo mobotse baf seng bao ba ikemišeditšego go tlo ba le malapa ka moso? Fahlela ka go tšweletša mehlala go tšwa pukung. (6)

1.2 (a) Sekaseka molaetša wa tiragatšo ye, o fahlele ka mehlala go tšwa pukung.

Kabo ya meputso

- Teori: (2)
- Dintlha: (10)
- Tšhomišo ya polelo: (3) (15)

GOBA

(b) Bala setsopolwa se ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go latela:

SETSOPOLWA SA B

Lekope:	(<i>O bona ntlo ya gagwe</i>): Aowi! Nkane nke le mpušetša ka mola mollong wa makiri? Nkweleng bohloko hle!
Modupi:	Aowa, Tate. Re nyaka gore o tsene o tšee diaparo tša gago re ye gae.
Lekope:	(<i>Ka letšhogo</i>): Ke tsena le mang bjale?
Thomo:	Aowa warra! Na o tšhaba go tsena ka lapeng la gago?
Lekope:	Ngwanenyana yola o nyakile go mpolaya. Tsena le nna hle! (<i>Lekope le Thomo ba a fologa ba leba ka ngwakong. Pele ba fihla ba bona motho a ba lebile. Ba mo emela a fihla go bona.</i>)
Thopadimolaleng:	Ao ntate Lekope, ke lena?
Lekope:	(<i>Ka bofokodi</i>): Ke nna ngwanaka. Go reng?
Thopadimolaleng:	Molato ga o gona. Re bona fela khudugo. Nna ke be ke re le wena o sepetše le mohumagadi.
Lekope:	(<i>O itiwa ke letswalo</i>): Ao! Mmatlala o ile kae?
Thopadimolaleng:	Ao, Tate! Gape nna Mmatlala ke kgale a mpoeditše gore le rekiša ngwako wo le hweditše bodulo kua Bokgalaka.
Thomo:	O reng? Bokgalaka?

Thopadimolaleng:	Ee! Maabane go letše go tliile lori ye kgolo ya go rwala dithoto. Ba rwele dithoto ka moka. Ba ntlogeletše dinotlelo tše gore ke fele ke gotetša mabone ge letšatši le dikela le go fela ke e swiela.
Lekope:	(<i>O kwele bohloko</i>): Joo! Rare ijoo! A nkhula ngwanana' thakana! Ke be ke dirang! Tliša dinotlelo tše re bone gore o ntlogeletše eng ka mo ntlong. (<i>Ba bitša Modupi le Segola gore ba tlo bona. Ba tsena ka ngwakong.</i>)

[Letl. 110]

- (i) Go ya ka fao o badilego tiragatšo ye ke eng seo se bego se hlohleletša Mmatlala go tlogela Lekope a yo dula Bokgalaka? Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- (ii) Ge o lebeletše boitshwaro bja Mmatlala o bona Pebetse e le mohlala wo mobotse kgodišong ya bana? Fahlela ka dintlha TŠE THARO. (3)
- (iii) Maikutlo a gago ke afe mabapi le ka fao Mologadi a ilego a amogela Lekope morago ga tshwaro yeo a mo filego yona? (2)
- (iv) Na tiragalo ye e tšwelelago setsopolweng se e ka bapalega sefaleng? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- (v) Laetša ka fao leina la tiragatšo ye le amanago le ditiragalo tša yona. Fahlela ka mehlala go tšwa pukung. (6)

[30]

KEKANA, M.A. 1989 – NNETE FELA**POTŠIŠO YA 2**

Kgetha potšišo E TEE go tše di latelago. Ge o arabile potšišo ya **2.1** go **2** o swanetše go araba potšišo ya **3.2** go **3**.

- 2.1 Sekaseka **thuto** yeo o ithutilego yona go tšwa pukung ye ka kakaretšo. Fahlela maemo a gago ka go šitlela ka mehlala.

Kabo ya meputso

Teori: (2)

Dintlha: (8)

GOBA

- 2.2 Laetša ka fao leina la puku le nyalelanago le diteng tša yona ka go šitlela ka mehlala ya maleba go tšwa pukung.

Kabo ya meputso

Dintlha: (8)

Tšhomišo ya polelo: (2)

[10]**POTŠIŠO YA 3**

- 3.1 Tšweletša tshekatsheko ye e kgodišago ya **morero** wa padi ye.

Kabo ya meputso

Teori: (2)

Dintlha: (15)

Tšhomišo ya polelo: (3)

GOBA

- 3.2 Efa tshekatsheko ye e kgodišago ya dikokwane tše di latelago tša **paditseka** go ya ka fao mongwadi a tlhamilego padi ye ka gona.

- Bosenyi
- Nyakišišo
- Kotlo

Kabo ya meputso

Teori: (2)

Diteng: (15)

Tšhomišo ya polelo: (3)

[20]**60 meputso**

KAROLO B DINGWALWAŠOMIŠWA**POTŠIŠO YA 4**

Araba potšišo E TEE go tše di latelago. Sengwalwa sa gago se be botelele bja go lekana mantšu a go se fete 200.

- 4.1 Motswala wa gago o humane lengwalo la go otlela a ba a bona kwalakwatšo ya mošomo wa go otlela ditaxi mo *Facebook*. O re o nyaka go tlogela sekolo a yo šomela rakgwebo yoo ka ge a mo tshephišitše legodimo le lefase. Ngwala **poledišano** ya gago le yena fao o lekago go fetola monagano le maikutlo a gagwe.

GOBA

- 4.2 Lebeledišiša seswantšho se gore se go thuše go beakanya setšweletšwa sa gago.

[Mothopo: <www.google.com>]

Tiragalo ye e tšwelelago seswantšhong se e diragetše mahlong a gago. Ngwala **pego ya kuranta** ye o tlogo e romela kuranteng ya kgauswi, o hlaloše tšohle tše o di bonego.

[20]

POTŠIŠO YA 5

Araba potšišo E TEE go tše di latelago. Sengwalwa sa gago se be botelele bja mantšu a go se fete 120.

- 5.1 O tloga o ipshinne ka puku ya tlaletšo yeo o e badilego ngwaga wo. Ngwala **ditshwayotshwayo** mabapi le yona.

GOBA

- 5.2 Sehlopha sa barutwana ba mphato wa marematlou ba beakantše moletlo wa go keteka matšatši a bona a mafelelo a sekolo se se phagamego. O kgopetšwe go tlo fa **polelo** moletlong woo. Re alele **polelo** yeo.

[20]

40 meputso

Palomoka: 100 meputso